

L'AVENC. PASSAT, PRESENT I FUTUR*

El casal de l'Avenc, documentat des del segle XIII, sembla ser encara molt més antic si es tenen en compte les troballes arqueològiques portades a terme per la Generalitat l'any 1999 per la zona posterior de la casa i sota de la cuina. És una casa en què es pot seguir el fil de la història del mas català, des que era una domus fins a ser un casal goticorenaixentista. Gràcies a Rafel Ginebra, arxiver de l'Arxiu Episcopal de Vic, tenim referències dels seus antics propietaris i fins i tot podem pensar que la llinda que tothom coneix sobre la finestra lateral amb la data de 1559, correspon a l'any de l'enllaç de Magdalena Avenc amb Segimon Amat del mas Amat de Seva en unes segones núpcies per part de tots dos – curiosament el mateix any en què es van casar els pares de William Shakespeare. Els segles XV i XVI representarien, doncs, l'època gloriosa de l'Avenc quant a construcció i qualitat arquitectònica. Aquesta època acaba el 1593, quan Magdalena Avenc, vídua de Segimon Amat, el qual havia deixat totes les seves pertinences als fills del seu primer matrimoni i en cas de no fer-se efectives havia deixat dit que havien de revertir al mas Amat, fa hereu a Bernat Coromina de la Coromina de Manlleu. A partir d'aquí el cognom Avenc ja no apareix més i sembla ser que, exceptuant la compra de la finestra gòtica de la cuina al 1883 (que no tothom creu cert) per part del senyor Fontcoberta de Sant Julià de Vilatorça (Els Cingles de Collsacabra, núm. 41, R. Ginebra), ja no es fa més inversió en construcció a l'Avenc i només s'hi intervé per mantenir-lo. Sabem a tall d'exemple, que a principis del segle XX es fan obres d'urgència a la cuina quan hi vivien les famílies Juventeny i Arenyes.

De fet, a mitjan segle XX l'Avenc ja no tenia raó pràctica d'existir. Com a mas era massa gran i difícil d'escalfar i mantenir, tot i que algú hi vivia amb dificultats. Com a edifici agrícola era massa noble per convertir-se simplement en cobert per a bestiar, tot i que per necessitats d'aquells moments va fer aquesta funció durant un temps. Com a patrimoni de tothom que era,

s'utilitzava per fer acampades i esperitisme i algú fins i tot s'enduia una mica de patrimoni cap a casa seva. A poc a poc l'Avenc entrà en una decadència total, decadència que arrossegava des que la Magdalena Avenc, al segle XVI, no tingué fill mascle per fer perdurar el cognom i l'orgull en el mas.

A l'any 1997 vàrem poder comprar l'Avenc ("L'Avenc o la compro", Els Cingles de Collsacabra, núm. 40) per rehabilitar-la gràcies al senyor Sarsanedas de Pruit que l'havia comprada poc abans, entristit de veure-la en un estat tan deplorable. A partir d'aquí s'encarregà un aixecament de plantes com a treball de final de carrera a Laura del Ríó i Neus Taribó, sota la direcció de Santi Canosa els quals varen fer una feina excel·lent de conèixer la casa a fons durant un any de treball incansable. A continuació i després de dotar el bloc goticorenaixentista d'una nova teulada, van intervenir els arqueòlegs Noemí Nebot i David Prida, portats per Assumpta Serra, filla de l'Esquirol, historiadora i experta en l'evolució del mas català. Amb l'ajuda dels nostres paletes es va baixar entre dos i tres metres de profunditat sota la cuina (tancada a causa del terratrèmol del

*La cuina de l'Avenc, del segle XV, tal com estava l'any 1975.
Foto: Jordi Gumí*

1427/28) i al voltant del forn i antiga era de la casa, zones que havien sofert esllavissades en èpoques de pluja torrencial. (Fóra interessant que algun dia s'expliquessin les seves conclusions en aquesta mateixa revista). A partir de les intervencions a nivell d'estudi es va prosseguir a rehabilitar tot allò que tenia valor històric.

Restaurar l'Avenc, abandonada des dels anys 50, volia dir fornir totes les parets exteriors de fonaments, la manca dels quals s'havia evidenciat en rebaixar-les per les excavacions, rejuntar les pedres dels murs exteriors i parets interiors (mestres i secundaris) per tota la casa medieval i goticorenaixentista, refer els terres de fusta de la sala i sales adjacents, de l'altell de la cuina, de l'altell de la possible torre de defensa així com del graner al segon pis. Enllosar tota l'entrada i laterals, dotar la casa d'una escala de pedra que ja no tenia perquè s'havia mogut l'escala cap a l'esquerra en època ja del ciment, tornar la llar de foc al seu lloc d'origen al costat del forn, i refer tota l'escala fins a dalt amb fusta de roure.

L'art de la restauració arquitectònica és com la meteorologia. No acontenta mai tothom. Cal treballar amb uns criteris i intentar a la vegada recobrar uns espais harmònics i plaents per als qui han de viure-

hi. La funció d'una casa no és la mateixa que la d'un museu. Quan la casa és tan coneguda, la tasca és encara més complexa. Quan es restaura un lloc emblemàtic, uns voldrien que es deixés com era sense tocar-ne res (en direm, mig en broma, els puritans), d'altres voldrien que tota intervenció del nostre temps es notés i força, amb els materials d'avui dia: ciment, vidre i ferro (en direm els moderns), i d'altres que s'inventés allò que no sabem per recrear una època del passat (en direm els historicistes). No vull entrar en debat sobre quins tenen raó, ja que veig avantatges de tots tres enfocaments i tots tres són igualment defensables si es porten a terme amb cura i amor, ja que una casa, com un fill, necessita de les dues coses.

Nosaltres a l'Avenc tenim el privilegi de tenir-ne la responsabilitat i crec que ens situem avui a la intersecció dels tres enfocaments. L'enorme finestral que hem incorporat al porxo és fruit del nostre temps i cerca l'aportació de la llum natural en una zona molt fosca (enfocament "modern", ja que ningú pot confondre'l amb un finestral romànic). El porxo dóna a la casa una sortida a sud-est que haurien pogut incorporar els antics propietaris si haguessin volgut i pogut en els segles XVIII i XIX, quan es feien grans porxades per assecar el blat de moro (enfocament "historicista"). En canvi, la rehabilitació de la casa en si es limita a reutilitzar o substituir els materials que ja hi eren (enfocament "purità"), imitant les mateixes formes i maneres de treballar, fins i tot en la manera de tallar la fusta on s'ha utilitzat amb gran cost econòmic i esforç físic, l'aixa. Aquesta intersecció on pensem que es poden situar les intervencions de 1998-2003 és producte, sens dubte, del diàleg. I no crec equivocarme dient que el diàleg ha estat el fil conductor de tots el masos que es fan i es desfan. S'ha optat pel diàleg a l'Avenc, com s'hi ha optat durant segles en la construcció de les llars, per a la recerca del benestar espacial i harmònic per un costat i per la funcionalitat per l'altre. Trobem que a les zones medievals de l'Avenc (sota la cuina, cuina, escala i porta romànica) pesa més la funcionalitat que l'estètica tot i que actualment trobem bell allò que és tort i fet de pedra mal tallada. En canvi en el bloc

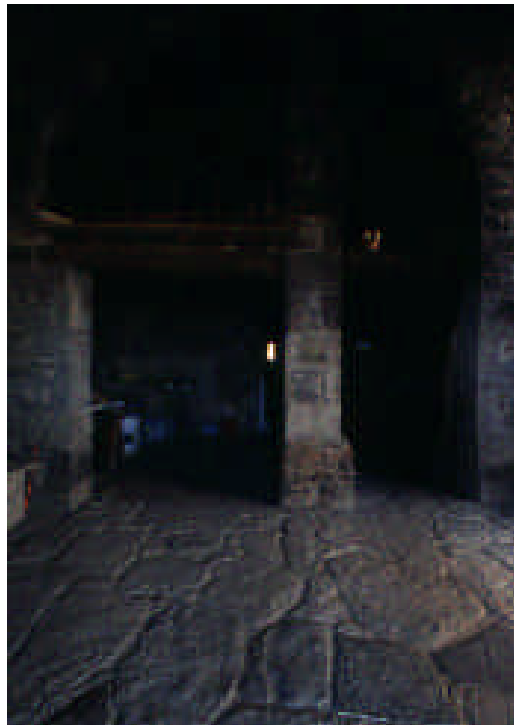

*La cuina en el procés de restauració a l'any 2000. Es descobreix que el pilar està assentat sobre una construcció més antiga, probablement del segle XI.
Foto: Belinda Parris*

goticorenaixentista que hauria acabat anul·lant la zona medieval si la inversió del segle XVI hagués continuat, pesa més l'equilibri i l'estètica racional que la funcionalitat (i per tant el fred de l'hivern hi és inaguantable!). El cert és que en cap moment es creava de la forma freda i premeditada sobre el paper com sembla ser la norma d'avui en dia, una normativa que produeix sales d'audició amb problemes greus d'acústica, ponts que no aguanten els aiguats cíclics i cases on els espais no són harmònics i el jardí és minúscul comparat amb l'edificació. Desequilibris que veiem cada dia i que, en canvi, sobre el paper han semblat acceptables.

El bloc del segle XVI també s'hauria plasmat en algun moment en dues dimensions pel fet de voler seguir i recrear els espais clàssics grecoromans. Però és fruit a la vegada del diàleg i sorgeix lentament de forma natural i orgànica, aprofitant aquesta paret, desfent aquella... Un diàleg entre qui hi treballa i qui hi viu, entre tots aquells que es preocupen per la casa, entre el mestre d'obres i/o l'arquitecte, entre aquest i els paletes del territori que saben treballar la pedra més que ningú, entre qui seran els futurs ocupants amb els continus visitants que poden oferir una visió més objectiva: traguers i viatgers en èpoques anteriors; arquitectes, historiadors, entusiastes i caminadors en l'actualitat. La manera com hem intervingut a l'Avenc és la manera que s'ha fet durant segles només que en menys temps i més intensitat.

El futur de l'Avenc continua essent el que sempre hem dit i el que fins ara s'hi va fent. Una casa oberta a l'educació i a la cultura. La casa tindrà unes estances independents per a dormir i menjar. Alguns espais es convertiran en zones de treball o de trobada. En època de vacances s'hi podran passar dies d'esbarjo i en dies laborables l'objectiu és organitzar tallers, conferències i activitats amb la possibilitat de cedir els espais per a qui en vulgui fer un bon ús sense ànim de lucre. Volem que l'Avenc, tornant a l'analogia que hem fet des que el Dr. Panikkar ens batejà la casa el 23 de juny del 2000, sigui autosuficient i independent i no sigui d'aquests fills que romanen a casa esgotant l'economia familiar. Però és prou evident a la vegada que l'objectiu de la

Aspecte de la cuina a l'any 2003, després d'una restauració que ha respectat totalment l'estructura original.
Foto: Jordi Gumí

inversió no és purament comercial. La filosofia de la casa quant a restauració i instal·lació d'energies renovables significa unes aportacions tan importants que mai no es podran recuperar en forma de diners. Malgrat això la satisfacció de pensar que, com a mínim, la casa, si no és a causa d'un altre terratrèmol com el de fa més de mig mil·lenni, ja no caurà. Amb les publicacions, filosofia, poesia, música, defensa dels animals i meditació que durant aquest cinc anys s'hi va fent, l'Avenc, de moment, ja té una nova raó d'existir.

Belinda Parris

** Aquest article correspon al text de la xerrada amb diapositives que Belinda Parris va fer el dia 17 de maig de 2003 a la seu de la Fundació Vivarium de Tavertet. (N. de la R.)*

REPARACIÓ DE COTXES

JJP

Juanterry

Taller: C. Pedró, s/n Tel. 93 856 83 27

SANTA MARIA DE CORCÓ